

Muhasebe Sürecinin Dijitalleşmesinde Etkili Olan Faktörler: Antalya İlinde Bir Araştırma¹

Esra GÜNEŞ SATAR^{1*} , İsmail BEKÇİ²

¹ Science Expert, Süleyman Demirel University, Social Sciences Institute, Department of Management Business Administration, Isparta, Türkiye

² Prof. Dr., Süleyman Demirel University, Social Sciences Institute, Department of Management Business Administration, Isparta, Türkiye

Geliş Tarihi/Received: 07.08.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 25.09.2024

Doi: 10.31200/makuubd.1529935
Araştırma Makalesi/Research Article

ÖZET

Dijitalleşme, her alanda olduğu gibi muhasebe alanını da etkilemiş ve yeni teknolojik uygulamaları beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörler ortaya konmaktadır. Antalya ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren 371 (28 Serbest Muhasebeci, 334 Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir ve 9 Yeminli Mali Müşavir) muhasebe meslek mensubuna anket çalışması uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Coman, Ionescu, Duică, Coman, Uzlaş, Stănescu ve State (2022) tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre muhasebenin dijitalleşmesinde muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme kararı; örgüt kültürü, telekomünikasyon altyapı ve hizmetleri, bilişim teknolojileri ve ekipman uygulama maliyetleri, veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımı, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri ve işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklar faktörlerinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Muhasebe, Muhasebe Meslek Mensubu, Dijitalleşme, Dijital Dönüşüm.

¹ Bu makale; "Muhasebe Sürecinin Dijitalleşmesinde Etkili Olan Faktörler: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Factors Effective in the Digitalization of the Accounting Process: A Research in Antalya Province

ABSTRACT

Digitalization had an impact on accounting, as it has in every other field, bringing with it new technological applications. This study identifies, the factors that influence the digitalization of the accounting process are revealed. A survey was conducted among 371 professional accountants (28 independent accountants, 334 independent accountants and 9 chartered accountants) working in Antalya province and its districts. A survey form developed by Coman, Ionescu, Duică, Coman, Uzlaş, Stanescu and State (2022) was used as a data collection tool in the study. According to the results of the research, the digitalization decision of accounting professionals in the digitalization of accounting; It was concluded that it is influenced by factors such as organizational culture, telecommunication infrastructure and services, information technologies and equipment application costs, data security, access and data transfer between third parties, information communication technologies skills of employees and financial resources available to the company.

Keywords: Accounting, Professional Accountant, Digitalization, Digital Transformation.

1. GİRİŞ

Yenilikler ve teknolojik gelişmeler neticesinde dijitalleşme, hayatımızın her alanında rol oynamaktadır. Dijitalleşme ile yaşanan gelişmeler sayesinde sektörler, toplumlar, personeller ve organizasyon yapıları değişmektedir. Dijitalleşmeden en çok etkilenen muhasebe mesleği ve muhasebe alanlarının bütün birimleri değişim ve dönüşüme entegre olmuştur (Öztürk & Çarıkçı, 2019, s.1008). Dijitalleşme ile muhasebe mesleği geleneksel muhasebeden uzaklaşıp dijital muhasebeye yönelmiş ve yönelmeye devam etmektedir (Bogasiu & Ardeleanu, 2021, s.2).

Dijitalleşme ile muhasebe mesleği denetim, müşavirlik, bilirkişi ve tahkim alanlarına yönelmiş ve gelişim göstermiştir. Dijitalleşme ile muhasebede yaşanan gelişmeler sayesinde zamandan tasarruf ve maliyet avantajı sağlanmaktadır (Bygren, 2016, s.12).

Yakın tarihte teknolojinin sürekli kullanımı ile muhasebenin dijitalleşmesi, muhasebe meslek mensuplarının daha çok müşavirlik işlevini gerçekleştirecek olduğu bilinmektedir. Defter, belge ve kayıtların, arşivlemenin ve denetimin dijital dönüşümü daha az sayıda fakat

dijitalleşmeye uyum sağlayan ve nitelikli muhasebe meslek mensubunu gerektirmektedir (Dursun vd., 2019, s.270).

Bu bağlamda muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörlerin ortaya konması araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Araştırmanın ana amacı, muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşmeye yönelik kararlarında hangi faktörlerin etkili olduğudur.

Araştırmanın tali amaçları ise, muhasebe meslek mensuplarının deneyim, olağanüstü durumlar, rol ve teknoloji bağımlı değişkenleri ile örgüt kültürü, telekomünikasyon altyapı ve hizmetleri, bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetleri, veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımı, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri ve işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklar bağımsız değişkenlerinin birbirleriyle olan etkileşimleri ile beraber faktörlerin aralarındaki ilişkiyi istatistiksel testler yardımıyla analiz etmektir. Yapılan analizler sonucunda muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme kararını verirken hangi faktörlerden etkilendiğinin öğrenilmesini sağlamaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Dijitalleşme kavramı “Manuel olarak işlenen verilerin, bilgisayar ve dijital ortamlar yardımı ile takip edilmesi, bir yere bağlı kalmadan gerçek bilgilerin ortaya konmasıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Tekbaş vd., 2018, s.224).

Dijitalleşme, verilerin elektronik araçların kullanımıyla sayısallaştırılmasına denir. Toplumda dijitalleşme kavramı, elektronik sistemler ile gelişmiş teknolojinin birlikte kullanımıyla, minimum iş gücü çıktısı ile hızlı bir şekilde, daha nitelikli ve yararlı bilgilere erişim olarak algılandığı söylenebilir (Yücel & Adiloğlu, 2019, s.52).

Dijitalleşmenin Nedenleri: Son dönemlerde hızla gelişen teknoloji ve beraberindeki dijitalleşme ile toplumsal alanlarda, örgüt yapılarında ve süreç iş bölümünde yenilikler yaşanmıştır.

Teknolojinin hız kazanmasıyla beraber; e ticaret, robotlar, akıllı makinelerin kullanımı sosyal medya ve mobil iletişim ağı gibi dijital faaliyetlerde finans ve bankacılık, sağlık-egitim-üretim sektörü gibi tüm alanlarda yaşanan değişim gün geçtikçe daha çok ivme kazanmıştır (Yankın, 2019, s.14).

İşletmeler arası rekabeti düzenlemek için bu değişim ve dönüşümün en önemli motivasyon kaynağı dijitalleşmenin beraberinde getirdiği, daha hızlı çıktı, minimum hata ve maliyet ile süreci yönetebilmek, güvenli ve doğru bilgiye erişim ile bilginin iletilmesini sağlayarak hızlı ve doğru karar almaya yardımcı olmasıdır.

Dijital dönüşüm, teknolojiye süreklilik sağlayarak işletmelerin uygulamalarına ilişkin avantajları sağlamada, rekabet fırsatlarını elde etmelerini ve bu fırsatları işletmelerinde kullanabilme becerileri olarak söylenebilir. Daha hızlı bir şekilde çıktı sağlanabilmesi ve etkin bir şekilde sürecin idaresi ortaya çıkabilecek risklerin yönetilmesi için gerekli koşuldur. İşletmelerdeki işlerde ve iş süreçlerinde dijital teknolojiler ile dijital dönüşüm süreci oluşmaktadır (Üzmez & Büyükbeşe, 2021, s.124).

Teknolojik gelişmelerle birlikte küreselleşmenin getirdiği endüstriyel değişim; toplumsal ve ekonomik sistemleri, işletmeleri ve iş süreçlerini etkilemiştir. Yaşanan gelişmelerle beraber hizmet ve ürün çeşitliği artarak küreselliğe ulaşmıştır. İşletmelerin yönetim, üretim ve organizasyon yapılarının değişmesi ve sürekli gelen taleplerin karşılanabilmesi için dönüşümler zorunluluk haline gelmiştir. Maliyeti azaltmak ve kârı arttırmak için dijital değişim sürecini oluşturmak zorunlu hale gelmiştir (Üzmez & Büyükbeşe, 2021, s.124).

Dijital dönüşüme ayak uyduran işletmelerin avantajları ise operasyonel verimliliği arttıracak yenilikler, hedeflenen ticari büyümeye erişimde kolaylık, elde edilecek bilgi sayesinde doğru müşteri kitlesine ulaşmak ve potansiyel müşteri kitlesi ile iletişimde kolaylık sağlayarak rakiplerden önde olma gibi fırsatları sunar. Dijitalleşme, iş süreçlerinden başlayarak ekonomi alanlarında da etkili olduğu için toplumda yeni iş fırsatları yaratabilir, girişimliliği arttırabilir (Üzmez & Büyükbeşe, 2021, s.125).

2.1. Muhasebenin Dijitalleşmesi

Dijitalleşmeyle birlikte endüstri, ekonomi ve sosyal yaşamda değişim meydana gelmiştir. Yaşamın her alanında etkili olan dijitalleşme, muhasebe sistemlerini de etkilemiştir (Öztürk & Çarıkçı, 2019, s.1008). Hata oranlarında azalma ve denetim sistemlerinde gelişmeler meydana gelmiştir. İç muhasebe sistemlerinde yaşanan gelişmeler ile hızlı, açık ve doğru iç muhasebe sistemlerini beraberinde getirmiştir (Arslan & Karkacıer, 2019, s.430).

Muhasebe alanındaki teknolojik gelişmelerin takibi ve kullanımı ile muhasebe mesleği defter tutmaktan müşavirlik işlevine evrileceği ve bununla birlikte nitelikli muhasebe meslek mensubuna gerekliliği göstermektedir (Dursun vd., 2019, s.270).

Yaşanan gelişmelerle beraber muhasebe iş süreçleri daha pratik hale gelmiştir. Muhasebede yapılan işin kalite ve etkinliğinde artış ve bu sayede muhasebe mesleği geleneksel muhasebeden dijitalleştirilmiş muhasebeye dönüşmüştür. Tablo 1’de geleneksel ve dijitalleştirilmiş muhasebe karşılaştırması yer almaktadır (Bogasiu & Ardeleanu, 2021, s.2).

Tablo 1. Geleneksel muhasebe ve dijital muhasebe farkları

Geleneksel Muhasebe	Dijital Muhasebe
Bilgi deposu	Muhasebe işlemlerine kolaylık sağlaması için muhasebe sistemi
Belgelerin kaydı ve manuel yüklenmesi	Üçüncü taraflara senkronizasyon ile bilgi verme
Rutin süreçler ve zaman alan işler	Anında bilgi sunma
Vergi odaklı süreçler	Finansal ve vergi açısından müşteri odaklı
Uzun raporlama süreçleri	Anlık mali veriler
Beklenen işler için yetersiz zaman	Müşteriye önemli veriler sunmak
Güncel bilgiler paydaşlara yeterli bilgi sağlamıyor	Müşterinin karar alabilmesi için gerçek zamanlı bilgi
Çalışan personel sayısı müşteri sayısı ile doğru orantılı	Müşteri sayısında ve çalışan personel verimlilik artışı

Dijitalleşmenin beraberinde getirdiği uygulamaların muhasebe süreçlerinde kullanımı, varlık, kaynak ve nakit akış döngüsünün takibinde, iç kontrolün etkinliğinin artmasına ve raporlamada avantajları beraberinde getirmiştir. E-beyan sayesinde muhasebe meslek mensupları zaman ve maliyetten tasarruf sağlamaktadır (Akdoğan & Akdoğan, 2018, s.8).

Dijitalleşme, sistematik bir dijital dönüşüm süreci ile istenilen bilgilerin sisteme kaydedilmesini sağlamaktadır. Bununla beraber varolan bilgilerin şekil değiştirmesi, verimlilik, güvenilirlik ve ortak çalışma yapısının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu sürecin işlemesi maliyetin azalması avantajı sağlamaktadır (Eş & Atasoy, 2022, s.252).

Yaşanan dijital gelişmeler, tüm alanları etkilediği gibi ekonominin yapı taşı olan muhasebe alanını da etkilemektedir. Yaşanan ekonomik krizlerde mevcut şartlara en hızlı şekilde uyum ve ekonomide devamlılık sağlanmalıdır. Bununla beraber yaşanabilecek bir problemde iş ve iş akış süreçleri dijitalleşme sayesinde devam edecektir. Bu sebeple muhasebe meslek mensuplarının sadece muhasebe programlarını kullanabiliyor olması yeterli olmayacaktır. İşletmeler mevcut programlar ile gereken bilgilere ulaşmaları zor olacaktır. Çünkü ihtiyaç duyulan bilgi, mevcut kullanılan muhasebe programları ile üretilmiş mali

tabloların sunduğu bilgilerden daha fazla bilgiye ihtiyacın olmasıdır. Bu sebeple muhasebe meslek mensuplarının varolan muhasebe programlarından Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) programlarına geçmesi önerilmektedir (İbiş, 2002, s.36).

İş hayatında ve ekonominin tüm sürerçlerinde muhasebe yer almaktadır. Bu sebeple muhasebe, dijital gelişmelerden yarar sağlayacak alanlardandır. Dijitalleşme ile muhasebe iş süreçlerinin büyük bölümünün bilgisayar üzerinden yapılabilme oranı %98 olmasıyla muhasebe alanının dijital dönüşüm sürecinde olduğu söylenebilir (Frey & Osborne, 2017, s.255).

Dijital dönüşümün muhasebeye sağlayabileceği üç fayda unsurundan birincisi ekonomik unsurdur. Muhasebenin dijitalleşmesi ile ekonomik devamlılık sağlanabilecektir. İkinci olarak sosyal unsur ile işletmeler muhasebe alanında daha hızlı ilerleyebilmek adına insan işgücü yerine dijital uygulamalardan faydalanabilecektir. Ancak dijitalleşme ile öğrencilerin ve eğitim sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Son unsur olan çevresel unsur, kâğıt ve kırtasiye malzemelerindeki tasarruf ile sürdürülebilirlik sağlanacaktır (Şıtağ & Yardımcıoğlu, 2021, s.32).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Dergipark platformu, Google akademik, YÖK tez merkezi gibi veri tabanlarında “muhasebenin dijitalleşmesi”, “muhasebede e uygulamalar” “muhasebe ve endüstri 4.0” gibi kavramların taratılmasıyla erişilen çalışmalar üzerinde literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Frey ve Osborne (2017) çalışmalarında, iş süreçlerinin dijitalleşmeye uyumlu olup olmadığını incelemiştir. Bunu test edebilmek için, bir Gauss süreç sınıflandırıcısı yardımı ile 702 farklı mesleği dijitalleşme olasılığını belirlemeye yönelik yeni bir metodoloji uygulamışlardır. Elde edilen tahminlerle, risk altındaki mesleklerin sayısını ve bir mesleğin bilgisayarlaşması, ücret ve eğitim seviyesi arasındaki bağlantının analizi ile gelecekte yaşanacak dijitalleşmenin ABD işgücü piyasası sonuçları üzerindeki beklenen etkilerini incelemiştir. ABD'deki istihdamın yaklaşık yüzde 47'sinin risk altında olduğu sonucuna varmışlardır.

Richins, Stapleton, Stratopoulos ve Wong (2017) çalışmalarında, muhasebe mesleğinin yok olma riskine karşılık muhasebecilerin dijitalleşme ile değer yaratabileceğinden bahsedilmiştir. Bu konuyu geliştirmek için yapılandırılmış/yapılandırılmamış verilere dayalı

kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Muhasebecilerin, yapılandırılmış verilerin soruna dayalı analizinde başarılı olduklarını, yapılandırılmamış verilerin soruna dayalı analizinde lider bir rol oynamak için iyi bir konuma sahip olduklarını ve Büyük Veriyi analiz eden araştırmacıları destekleyebilecekleri sonucuna varılmıştır. Bu sebeple, muhasebecilerin yerini almak yerine, Büyük Veri analitiğinin muhasebecilerin bilgi ve becerilerini tamamladığını savunmuşlar. Fakat eğitimciler, standart belirleyiciler ve profesyonel kuruluşlar, Büyük Veri analitiğinin zorluklarını karşılamak için müfredatlarını ve standartlarını belirlemeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Tekbaş, Kurnaz ve Azaltun (2018) çalışmada, dijital uygulamalar ile ilgili tutumları ve muhasebe meslek mensuplarının dijital uygulamaları etkin bir şekilde kullanımı için dijital muhasebe okuryazarlık seviyeleri incelenmiştir. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'ne bağlı olan muhasebe meslek mensuplarına iki bölümden oluşan anket formu uygulanmış ve elde edilen bulgular SPSS 20.00 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada, muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme ile ilgili gelişmeleri verimli, faydalı buldukları ve takip ettiklerini ancak bu konu ile ilgili eğitimleri yetersiz gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk ve Çarıkçı (2019) çalışmada, muhasebe meslek adayı olan öğrencilerin aldıkları eğitimin e-muhasebe ile ilgili yeterlilik seviyesi ve e-muhasebenin geleceği araştırılmıştır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada yapılan doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizi sonucunda e-muhasebeye hazırlık, e-muhasebe eğitimi ve gelecek algısı olmak üzere üç farklı faktör oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda e-muhasebe ve teknolojik uygulamalar ile ilgili öğrencilerin daha çok bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Rasgen ve Gönen (2019) çalışmada, bir üretim işletmesinde endüstri 4.0 yöntemlerinden faydalanılmış ve entegrasyon ile simülasyon sayesinde üretim, paketleme ve transfer bölümlerinden oluşan ve internet tabanlı cihazlar yardımıyla ulaşılan bilgiler analiz edilmiştir. Muhasebedeki dijital gelişmeler ile işletmede üretilen ürün sayısı önemini kaybetmiş ve personele ihtiyaç olmadan veriler sisteme aktarılmıştır. Sistemin çalışabilmesi için bazı unsurlar bir araya gelmelidir. Muhasebe meslek mensuplarının ve personellerinin devamlı gelişen teknolojiye uyum sağlaması ve öğrencilerin ders müfredatlarında bu konu ile ilgili sürekli gelişen ve değişen teknolojiler bağlamında eğitimler görmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Gonçalves, Da Silva ve Ferreira (2022) araştırmada, dijitalleşmenin yeniden tanımlanması ve yeni iş modellerinin keşfedilmesinden bahsedilmiştir. Bu sebeple endüstri 4.0 ile finans ve muhasebe alanı yeni zorluklar, tehditler ve fırsatlarla karşı karşıya kaldığından bahsedilmiştir. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile 3 vaka çalışması yapılmıştır. Araştırmada keşfedici ve niteliksel bir yaklaşımla “muhasebe sektöründeki iş dünyası oyuncuları bu olguyu nasıl algılıyor” sorusuna cevap aranmaktadır. Araştırmada Portekiz’deki küçük ve orta ölçekli muhasebe hizmeti sunan işletmelerde dijitalleşme sürecinin yeni başlaması, endüstri 4.0 teknolojileri, yapay zekâ (AI), optik karakter tanıma (OCR) ve kurumsal kaynak planlama (ERP), katılımcılar ile ortaya çıkan teknolojilerdir. Araştırmada dijital çağ olarak organizasyon yapılarında ve toplumlarda muhasebecilerin rolünün daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Tekelioğlu (2022) çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme ile ilgili düşüncelerinin tespit edilmesi ve muhasebe meslek mensuplarının yaş, çalışma süresi, eğitim durumu, unvan unsurları bağlamında düşüncelerinde değişiklik olup olmadığı araştırmanın konusudur. Konya’da faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarına anket çalışması yöntemiyle veriler toplanmıştır. 353 muhasebe meslek mensubunun katılımı ile elde edilen veriler SPSS 20 programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin analizine göre muhasebenin dijitalleşmesi ile muhasebe meslek mensuplarının yapacak olduğu iş ve sorumluluklarının arttığını ancak dijitalleşmenin gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın konusu ve amacı ile benzerlik gösteren çalışmaya ait özet bilgilere yer verilmiştir. Coman, Ionescu, Duică, Coman, Uzlau, Stanescu ve State (2022) çalıştıkları “Muhasebenin Dijitalleştirilmesi: Profesyonel Muhasebecinin Rolünün Paradigma Değişiminin Önermesidir” isimli makalesi araştırmaya benzerlik gösteren çalışmadır. Coman, Ionescu, Duică, Coman, Uzlau, Stanescu ve State (2022) araştırmalarında, muhasebe sürecindeki dijitalleşmeyi iş ortamı, çalışma tarzı ve muhasebe meslek mensuplarının rolü bağlamında incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, muhasebe meslek mensupları ve karar vericiler oluşturmaktadır. Araştırmada anket yönetmi ile veri toplanmış ve Ki-kare, Friedman testi ve Çapraz tablolama ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analizi ile muhasebenin dijitalleşmesi, teknoloji ve insan kaynaklı olduğu, muhasebe meslek mensuplarının rolü ise defter kaydediciden analiz ve danışmanlığa doğru ilerlediği sonucuna varılmıştır.

Literatürde dijitalleşme ve muhasebenin dijitalleşmesi ile ilgili muhasebe meslek mensupları üzerine birçok çalışma bulunmaktadır. Detaylı bir literatür taraması sonucunda,

mevcut çalışmalarda muhasebe alanında yaşanan dijitalleşmenin muhasebe meslek mensuplarına katkısı çalışıldığı görülmüştür. Bu çalışmada ise diğer çalışmalardan farklı olarak muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörler araştırılmıştır.

4. METODOLOJİ

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde, muhasebe meslek mensuplarının kararlarında etkili olan faktörlerin ortaya konmasıdır.

Araştırmanın tali amacı ise, muhasebe alanındaki dijital gelişmelerle beraber muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörlerin farklı analizler yardımı ile analiz etmek ve sonuçlarını ortaya koymaktır. Araştırmanın diğer tali amacı ise muhasebe meslek mensuplarının deneyimi, olağanüstü durumlarda bilişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar/fırsatlar, dijital ortamda muhasebe meslek mensubunun rolü ve bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanlarının dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre farklılık gösterdiğinin/göstermediğinin ortaya konmasıdır.

4.2. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Araştırma ile ilgili kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra anket içeriğe uygun ve literatürden faydalanılarak oluşturulmuştur. Soruların test edilebilmesi için 9 muhasebe meslek mensubu ile pilot görüşme yapılmıştır. Görüşmeler neticesinde elde edilen sonuçlar, danışman öğretim üyesinin eleştirileri ve önerileri doğrultusunda gerekli düzenlemelerin yapılması ile anket çalışmasına başlanılmıştır. Anket Google form üzerinden hazırlanarak, Antalya ili ve ilçelerinde faaliyette bulunana muhasebe meslek mensuplarına e-posta, WhatsApp ve LinkedIn aracılığı ile iletilmiştir.

Anket sonucunda elde edilen veriler SPSS.20 (Statistical Package for Social Sciences) programı ile analize tabi tutulmuştur. Katılımcılara ilişkin kişisel bilgilerin dağılımında frekans analizleri uygulanmış ve tablo aracılığıyla gösterilmiştir. Hazırlanan anketin geçerliliği ve güvenilirliğini tespit edebilmek için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Hipotezlerin analizinde ise homogeneity of variance testi, One Way Anova testi ve Post Hoc testlerinden olan Tukey testi kullanılmıştır.

Bu çalışma “Muhasebe Sürecinin Dijitalleşmesinde Etkili Olan Faktörler: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır. Verilerin toplanabilmesi için Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler etik kurulundan E-87432956-050.99-583559 140/23 sayılı ve 19.09.2023 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

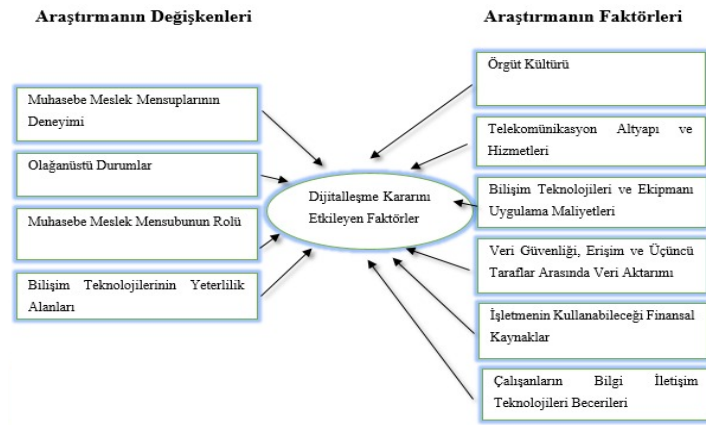
4.3. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama (betimsel) modeli tercih edilmiştir. Geçmişte ya da hala devam eden durumu olduğu şekliyle sunan, çalışmaya katılan bireylerin ya da nesnelere kendi koşulları içinde tanımlamaya çalışan, değişkenleri değiştirmeye veya etkilemeye çalışmadan yapılan araştırma yöntemidir (Karasar, 2018, s.22).

Araştırmanın, muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörler hakkında olması nicel araştırma yöntemlerinden olan betimsel istatistik yöntemi tercih edilmesini gerekli kılmıştır.

Muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörlerin ortaya konmasına ilişkin oluşturulmuş hipotezleri test etmek için kurulan model, toplam 4 değişken ve 6 faktörden oluşmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi, olağanüstü durumlar, muhasebe meslek mensubunun rolü ve bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları araştırmanın değişkenlerini oluşturmaktadır.

Araştırmanın faktörleri ise örgüt kültürü, telekomünikasyon altyapı ve hizmetleri, bilişim teknolojileri ve ekipman uygulama maliyetleri, veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımı, işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklar ve çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileridir. Araştırmanın modeli Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Araştırmanın modeli

Araştırmanın konu ve amaçları doğrultusunda hazırlanan hipotezleri aşağıdaki gibidir:

Hipotez 1: Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasebenin dijitalleşmesi arasında ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 1a: Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden örgüt kültürüne göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 1b: Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden telekomünikasyon altyapısı ve hizmetlerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 1c: Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden bilişim teknolojileri ve ekipman uygulama maliyetlerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 1d: Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 1e: Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerilerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 1f: Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklarına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2: Muhasebe meslek mensuplarına göre olağanüstü durumlarda (pandemi, deprem) bilişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar ve fırsatlar ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2a: Muhasebe meslek mensuplarına göre olağanüstü durumlarda (pandemi, deprem) bilişim teknolojilerinin sunduğu olanak ve fırsatlar ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden örgüt kültürüne göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2b: Muhasebe meslek mensuplarına göre olağanüstü durumlarda (pandemi, deprem) bilişim teknolojilerinin sunduğu olanak ve fırsatlar ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden telekomünikasyon altyapısı ve hizmetlerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2c: Muhasebe meslek mensuplarına göre olağanüstü durumlarda (pandemi, deprem) bilişim teknolojilerinin sunduğu olanak ve fırsatlar ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetlerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2d: Muhasebe meslek mensuplarına göre olağanüstü durumlarda (pandemi, deprem) bilişim teknolojilerinin sunduğu olanak ve fırsatlar ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2e: Muhasebe meslek mensuplarına göre olağanüstü durumlarda (pandemi, deprem) bilişim teknolojilerinin sunduğu olanak ve fırsatlar ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerilerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2f: Muhasebe meslek mensuplarına göre olağanüstü durumlarda (pandemi, deprem) bilişim teknolojilerinin sunduğu olanak ve fırsatlar ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden İşletmenin kullanabileceği finansal kaynaklara göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3: Muhasebe meslek mensuplarının rolü ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3a: Dijital ortamda muhasebe meslek mensubunun rolü ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden örgüt kültürüne göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3b: Dijital ortamda muhasebe meslek mensubunun rolü ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden telekomünikasyon altyapısı ve hizmetlerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3c: Dijital ortamda muhasebe meslek mensubunun rolü ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetlerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3d: Dijital ortamda muhasebe meslek mensubunun rolü ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3e: Dijital ortamda muhasebe meslek mensubunun rolü ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerilerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3f: Dijital ortamda muhasebe meslek mensubunun rolü ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden İşletmenin kullanabileceği finansal kaynaklarına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4: Muhasebe meslek mensuplarının bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4a: Muhasebe meslek mensuplarının bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden örgüt kültürüne göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4b: Muhasebe meslek mensuplarının bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden telekomünikasyon altyapısı ve hizmetlerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4c: Muhasebe meslek mensuplarının bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetlerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4d: Muhasebe meslek mensuplarının bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4e: Muhasebe meslek mensuplarının bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerilerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4f: Muhasebe meslek mensuplarının bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlerden İşletmenin kullanabileceği finansal kaynaklarına göre farklılık göstermektedir.

4.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Antalya ili ve ilçelerinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Serbest Muhasebeci (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) olarak görev yapan muhasebe meslek mensupları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada anket yöntemi uygulanmıştır. Antalya ili ve ilçelerinde faaliyette bulunan 159 SM, 3364 SMMM ve 89 YMM olmak üzere toplamda 3612 muhasebe meslek mensubu yer almaktadır (<https://www.turmob.org.tr/>). Antalya ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren 3612 muhasebe meslek mensuplarına ilişkin %95 güvenilirlik ve 0,05 hata payıyla 348 minimum örneklemin yeterli olduğu belirlenmiştir. Hazırlanan anket formu e-posta, WhatsApp ve LinkedIn aracılığıyla ve yüz yüze olarak uygulanmıştır. Tüm çabalara rağmen ankete 398 kişi katılım göstermiştir. Ancak yapılan incelemeler sonucunda eksik ve özensiz doldurulmuş 27 anket formu analize dahil edilmemiştir. Bu işlemde sonra 371 anket, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

4.5. Araştırmanın Güvenilirliği

Çalışmada elde edilen verilerin analize uygun olup olmadığı güvenilirlik analizi ile araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Anketin tamamına ait güvenilirlik analizi sonuçları

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,957	0,959	27

4.6. Araştırma Verilerinin Normallik Testi

Araştırmanın analizinden önce verilerin normal dağılıp dağılmadığı test edilmiştir. Tablo 3'te normal dağılım verileri yer almaktadır.

Tablo 3. Normal dağılım test sonuçları

	Basıklık (Kurtosis)	Std. Hata	Çarpıklık (Skewness)	Std. Hata
Deneyim	-1,113	0,127	1,870	0,253
Olağanüstü Durumlar	-0,946	0,127	1,705	0,253
Rol	-1,070	0,127	1,830	0,253
Teknoloji	0,684	0,127	0,987	0,253

Anket verilerinin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) testi, histogram grafiği, Q-Q plot testi, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri uygulanmıştır. Yapılan testler sonucunda katsayıların -2 ve +2 aralığında olması verilerin normal dağıldığını işaret etmektedir (George & Mallery, 2010).

4.7. Araştırmanın Tanımlayıcı Değişkenlerinin Frekans Dağılımları

Araştırmanın tanımlayıcı değişkenlerine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların tanımlayıcı değişkenleri

		n	%
Katılımcıların Cinsiyeti	Kadın	124	33,4
	Erkek	247	66,6
	Toplam	371	100,0
Katılımcıların Yaşı	30 Yaş ve Altı	103	27,8
	31-40 Yaş	164	44,2
	41-50 Yaş	71	19,1
	51-60 Yaş	25	6,7
	61 Yaş ve Üzeri	8	2,2
	Toplam	371	100,0
Katılımcıların Medeni Durumu	Evli	234	63,1
	Bekar	137	36,9
	Toplam	371	100,0
Katılımcıların Mesleki Unvanı	SM	28	7,5
	SMMM	334	90,0
	YMM	9	2,4
	Toplam	371	100,0
Katılımcıların Eğitim Durumu	Ön Lisans	15	4,0
	Lisans	233	62,8
	Lisansüstü	123	33,2
	Toplam	371	100,0
Katılımcıların Mesleki Deneyimi	5 Yıl ve Altı	88	23,7
	6-10 Yıl	88	23,7
	11-15 Yıl	74	19,9
	16-20 Yıl	46	12,4
	20 Yıl ve Üzeri	75	20,2
	Toplam	371	100,0

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarına ait tanımlayıcı değişkenlerin frekans dağılımları incelenmesi sonucu, araştırmaya katılan 124 kadın muhasebe meslek mensubu ve 247 erkek muhasebe meslek mensubu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Frekans dağılımları sonucunda çoğunluğun erkek katılımcı ve 31-40 yaş aralığında katılımcının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların 234 evli ve 137 bekâr katılımcı olduğu sonucuna

varılmıştır. SMMM unvanına sahip katılımcıların, lisans mezunu, 5 yıl ve altı/ 6-10 yıl deneyime sahip katılımcıların çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir.

4.8. Bulgular

İlişkisiz örneklemeler veya bağımsız gruplar için tek yönlü/tek faktörlü Anova'yı bir değişkene ait ölçümlerin, birbirinden bağımsız olan ikiden fazla grupta ölçüldüğü ve bu gruplara ait sonuçların birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmek istendiği durumlarda Tek Yönlü Anova kullanılır. Yani Anova testini kullanabilmek için öncelikle 2 gruptan fazla grup karşılaştırılması yapılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra karşılaştırılan ölçüm sonuçlarının eşit aralıklı veya eşit oranlı ölçme düzeyinde olması ve normal dağılım göstermesi gerekmektedir (Büyüköztürk, 2023, s.48).

Araştırmada, grupların varyanslarının homojen dağılıp dağılmadığı varyansların homojenliği testi ile incelenmiştir. Araştırmada faktörler ile gruplar arasındaki ilişki tek yönlü varyans analizi (one-way anova) ile analiz edilmiştir. Değişkenler ve faktörler arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ise Post Hoc testlerinden olan Tukey testi ile incelenmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği One Way ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Deneyim değişkenine göre anova sonuçları

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Deneyim ve Örgüt Kültürü Faktörü	Gruplar Arası	18,167	4	4,542	9,393	0,000
	Grup İçi	176,983	366	0,484		
	Toplam	195,151	370			
Deneyim ve Telekomünikasyon Alt Yapı Hizmetleri	Gruplar Arası	21,314	4	5,328	11,219	0,000
	Grup İçi	173,837	366	0,475		
	Toplam	195,151	370			
Deneyim ve Bilişim Teknolojileri ve Ekipmanı Uygulama Maliyetleri	Gruplar Arası	16,562	4	4,141	8,486	0,000
	Grup İçi	178,588	366	0,488		
	Toplam	195,151	370			
Deneyim ve Veri Güvenliği Faktörü	Gruplar Arası	19,209	4	4,802	9,990	0,000
	Grup İçi	175,941	366	0,481		
	Toplam	195,151	370			
Deneyim ve Çalışanların Bilgi İletişim Teknolojileri Becerileri	Gruplar Arası	26,706	4	6,677	14,507	0,000
	Grup İçi	168,445	366	0,460		
	Toplam	195,151	370			
Deneyim ve İşletmenin Kullanabileceği Finansal Kaynaklar	Gruplar Arası	25,918	4	6,479	14,013	0,000
	Grup İçi	169,233	366	0,462		
	Toplam	195,151	370			

Analiz sonucuna göre 0,05 anlamlılık düzeyinde $p=0,000<0,05$ olduğu için gruplar arasında çıkan farklar istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak deneyim değişkeni, örgüt kültürü, telekomünikasyon alt yapı hizmetleri, bilişim teknolojileri ekipmanı uygulama maliyetleri, veri güvenliği, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri ve işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklar faktörlerine göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle **H₁ hipotezleri kabul edilmiştir.**

Muhasebe meslek mensuplarına göre Olağanüstü durumlarda (pandemi, deprem) bilişim teknolojilerinin sunduğu olanak ve fırsatlar ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre farklılık gösterip göstermediği One Way ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Olağanüstü durumlar değişkenine göre anova sonuçları

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Olağanüstü Durumlar ve Örgüt Kültürü	Gruplar Arası	6,428	4	1,607	4,463	0,002
	Grup İçi	131,788	366	0,360		
	Toplam	138,215	370			
Olağanüstü Durumlar ve Telekomünikasyon Altyapı ve Hizmetleri Faktörü	Gruplar Arası	10,556	4	2,639	7,566	0,000
	Grup İçi	127,659	366	0,349		
	Toplam	138,215	370			
Olağanüstü Durumlar ve Bilişim Teknolojileri ve Ekipmanı Uygulama Maliyetleri	Gruplar Arası	12,825	4	3,206	9,359	0,000
	Grup İçi	125,390	366	0,343		
	Toplam	138,215	370			
Olağanüstü Durumlar ve Veri Güvenliği, Erişim ve Üçüncü Taraflar Arasında Veri Aktarımı Faktörü	Gruplar Arası	15,104	4	3,776	11,226	0,000
	Grup İçi	123,112	366	0,336		
	Toplam	138,215	370			
Olağanüstü Durumlar ve Çalışanların Bilgi İletişim Teknolojileri Becerileri Faktörü	Gruplar Arası	9,525	4	2,381	6,773	0,000
	Grup İçi	128,690	366	0,352		
	Toplam	138,215	370			
Olağanüstü Durumlar ve İşletmenin Kullanabileceği Finansal Kaynaklar Faktörü	Gruplar Arası	14,907	4	3,727	11,062	0,000
	Grup İçi	123,308	366	0,337		
	Toplam	138,215	370			

Analiz sonucuna göre 0,05 anlamlılık düzeyinde $p=0,00<0,05$ olduğu için gruplar arasında çıkan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak olağanüstü durum değişkeni, örgüt kültürü, telekomünikasyon alt yapı hizmetleri, bilişim teknolojileri ekipmanı uygulama maliyetleri, veri güvenliği, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri ve işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklar faktörlerine göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle **H₂ hipotezleri kabul edilmiştir.**

Dijital ortamda muhasebe meslek mensubunun rolü ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre farklılık gösterip göstermediği One Way ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Rol değişkenine göre anova sonuçları

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Rol ve Örgüt Kültürü Faktörü	Gruplar Arası	15,583	4	3,896	7,376	0,000
	Grup İçi	193,326	366	0,528		
	Toplam	208,909	370			
Rol ve Telekomünikasyon Altyapı ve Hizmetleri Faktörü	Gruplar Arası	10,274	4	2,569	4,733	0,001
	Grup İçi	198,635	366	0,543		
	Toplam	208,909	370			
Rol ve Bilişim Teknolojileri ve Ekipmanı Uygulama Maliyetleri Faktörü	Gruplar Arası	22,428	4	5,607	11,005	0,000
	Grup İçi	186,481	366	0,510		
	Toplam	208,909	370			
Rol ve Veri Güvenliği, Erişim ve Üçüncü Taraflar Arasında Veri Aktarımı Faktörü	Gruplar Arası	12,796	4	3,199	5,970	0,000
	Grup İçi	196,113	366	0,536		
	Toplam	208,909	370			
Rol ve Çalışanların Bilgi İletişim Teknolojileri Becerileri Faktörü	Gruplar Arası	14,972	4	3,743	7,064	0,000
	Grup İçi	193,937	366	0,530		
	Toplam	208,909	370			
Rol ve İşletmenin Kullanabileceği Finansal Kaynaklar Faktörü	Gruplar Arası	25,010	4	6,252	12,444	0,000
	Grup İçi	183,899	366	0,502		
	Toplam	208,909	370			

Analiz sonucuna göre 0,05 anlamlılık düzeyinde $p=0,000<0,05$ olduğu için gruplar arasında çıkan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak rol değişkeni, örgüt kültürü, telekomünikasyon alt yapı hizmetleri, bilişim teknolojileri ekipmanı uygulama maliyetleri, veri güvenliği, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri ve işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklar faktörlerine göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle **H₃ hipotezleri kabul edilmiştir.**

Muhasebe meslek mensuplarının bilişim teknolojilerinin yeterlilik alanları ile muhasebenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dijitalleşme kararını etkileyen faktörlere göre farklılık gösterip göstermediği One Way ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Teknoloji değişkenine göre anova sonuçları

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Teknoloji ve Örgüt Kültürü Faktörü	Gruplar Arası	9,234	4	2,309		
	Grup İçi	115,076	366	0,314	7,342	0,000
	Toplam	124,311	370			
Teknoloji ve Telekomünikasyon Altyapı ve Hizmetleri Faktörü	Gruplar Arası	16,475	4	4,119	13,979	0,000
	Grup İçi	107,836	366	0,295		
	Toplam		370			
Teknoloji ve Bilişim Teknolojileri ve Ekipmanı Uygulama Maliyetleri Faktörü	Gruplar Arası	18,431	4	4,608	15,928	0,000
	Grup İçi	105,880	366	0,289		
	Toplam	124,311	370			
Teknoloji ve Veri Güvenliği, Erişim ve Üçüncü Taraflar Arasında Veri Aktarımı Faktörü	Gruplar Arası	12,577	4	3,144	10,299	0,000
	Grup İçi	111,734	366	0,305		
	Toplam	124,311	370			
Teknoloji ve Çalışanların Bilgi İletişim Teknolojileri Becerileri Faktörü	Gruplar Arası	15,765	4	3,941	13,289	0,000
	Grup İçi	108,546	366	0,297		
	Toplam	124,311	370			
Teknoloji ve İşletmenin Kullanabileceği Finansal Kaynaklar Faktörü	Gruplar Arası	18,233	4	4,558	15,727	0,000
	Grup İçi	106,078	366	0,290		
	Toplam	124,311	370			

Analiz sonucuna göre 0,05 anlamlılık düzeyinde $p=0,000<0,05$ olduğu için gruplar arasında çıkan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak teknoloji değişkeni, örgüt kültürü, telekomünikasyon alt yapı hizmetleri, bilişim teknolojileri ekipmanı uygulama maliyetleri, veri güvenliği, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri ve işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklar faktörlerine göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle **H₄ hipotezleri kabul edilmiştir.**

5. TARTIŞMA

XXI. yüzyılda teknolojik gelişmeler, yaşamı kolaylaştırmış ve yeni iş fırsatlarını beraberinde getirmiştir. Teknoloji çağı olarak tanımlanan bu dönemde dijitalleşme kavramı ivme kazanmıştır.

İşletmeler rekabet edebilmek ve devamlılığını sağlayabilmek için dijitalleşme sürecine uyum sağlamaları gerekmektedir. Teknolojik gelişmeler ve küreselleşmeyle beraber dijitalleşmeye eş güdümlü olarak yaşanan gelişmelerden toplumlar, meslekler, organizasyon yapıları ve çalışanlar etkilenmiştir. Bu gelişmelerden muhasebe iş süreçleri ve muhasebe mesleği de etkilenmiştir.

Bu çalışmanın konusu, muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörler ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Antalya ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren toplam 371

muhasabe meslek mensubuna anket çalışması yapılmıştır. Anket formu 6 kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda kişisel bilgiler, ikinci kısımda dijitalleşme kararının etkileyen faktörler, üçüncü kısımda muhasabe meslek mensuplarının deneyimi ile muhasabenin dijitalleşmesi arasındaki ilişki, dördüncü kısımda olağanüstü durumlarda bilişim teknolojilerinin sunduğu etkinliği sürdürmek için olanaklar/fırsatlar, beşinci kısımda dijital ortamda muhasabe meslek mensubun rolü ve son olarak altıncı kısımda bilişim teknolojilerindeki yeterlilik alanlarının hiyerarşisi ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeleri değerlendirmek için “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Fikrim Yok”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden oluşan 5’li likert tipi ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS 20 paket programı kullanılarak araştırmanın güvenilirliğine ilişkin Cronbach's Alpha analizi, araştırma verilerinin normal dağılımına ilişkin basıklık ve çarpıklık analizi, araştırmanın tanımlayıcı değişkenlerine ait frekans analizi, araştırmanın hipotezlerini analiz edebilmek için varyansların homojenliği testi, tek yönlü varyans analizi (one-way anova) ve Post Hoc testlerinden olan Tukey testi kullanılmıştır.

Muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörlerin ortaya konmasına ilişkin ankette yer alan ifadeler gruplandırılarak hipotez üretilmiştir. SPSS 20 programı ile örgüt kültürü, telekomünikasyon altyapı ve hizmetleri, bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetleri, veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımı, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri ve işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklar değişkenleri ile deneyim, olağanüstü durumlar, rol ve teknoloji değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını anlamak için One Way Anova testi uygulanmıştır. Yapılan analizlerde oluşturulan hipotezler istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. İstatistiksel olarak ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Tukey testi kullanılmıştır.

Araştırma hipotezlerinden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Muhasebe meslek mensuplarının deneyim sürelerine bağlı olarak muhasabe sürecinin dijitalleşmesine ilişkin karar verirken çalışma ortamındaki örgüt kültürü, çalışanlar arasındaki uyum, çalışma ortamındaki telekomünikasyon altyapısı ve hizmetleri, çalışma ortamında kullanılacak olan bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetleri, müşterilere ilişkin veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımı, ofiste çalışan

personellerin bilgi iletişim teknolojilerini ne ölçüde kullanabildiği, ofisin kullanabilecek olduğu finansal kaynaklarda göz önünde bulundurarak dijitalleşme kararını verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarının pandemi ve deprem gibi olağanüstü durumlarda bilişim teknolojilerinin sunduğu olanaklara bağlı olarak muhasebe sürecini dijitalleşmesine ilişkin karar verirken örgüt kültürü, telekomünikasyon altyapı ve hizmetleri, bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetleri, veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımı, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri, işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklarda göz önünde bulundurarak dijitalleşme kararını verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital ortamdaki rolüne bağlı olarak muhasebe sürecinin dijitalleşmesine ilişkin karar verirken çalışma ortamındaki örgüt kültürü, çalışma ortamındaki telekomünikasyon altyapı ve hizmetleri, bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetleri, ofis ortamındaki veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımı, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri, işletmenin kullanabileceği finansal kaynaklarda göz önünde bulundurarak dijitalleşme kararını verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital ortamda sık kullanılan bilgi iletişim araçlarına bağlı olarak muhasebe sürecinin dijitalleşmesine ilişkin karar verirken örgüt kültürü, telekomünikasyon altyapı ve hizmetleri, bilişim teknolojileri ve ekipmanı uygulama maliyetleri, veri güvenliği, erişim ve üçüncü taraflar arasında veri aktarımı, çalışanların bilgi iletişim teknolojileri becerileri ve işletmenin kullanabileceği finansal kaynakları da göz önünde bulundurarak dijitalleşme kararını verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörlerin ortaya konulması kişi ve kuruluşlara yardımcı olması beklenmektedir.

İleride yapılacak olan çalışmalara önerme olarak; bu çalışma Antalya ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına uygulanmıştır. Anket çalışması farklı illerde tekrarlanabilir ve kültür noktasında karşılaştırılabilir. Diğer sektörler üzerine çalışmalar yapılabilir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI BEYANI

Araştırmacıların çalışmaya katkı oranları eşittir.

ÇATIŞMA BEYANI

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

REFERENCES / KAYNAKLAR

- Akdoğan, N., & Akdoğan, U. (2018). Büyük veri-bilişim teknolojisindeki gelişmelerin muhasebe uygulamalarına ve muhasebe mesleğine etkisi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 18(55), 1-14.
- Arslan, M. C., & Karkacıer, A. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde yönetim muhasebesinin geleceğini etkileyen faktörlere kavramsal bir bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 430-442.
- Bogasiu, I. R., & Ardeleanu, N. (2021). Advantages and disadvantages of digitalisation in accounting. *European Integration-Realities and Perspectives*, 16(1), 294-299.
- Büyüköztürk, Ş. (2023). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bygren, K. (2016). *The digitalization impact on accounting firms business models* (Yüksek lisans tezi). Kth Industrial Engineering and Management, Stockholm.
- Coman, D. M., Ionescu, C. A., Duică, A., Coman, M. D., Uzlaş, M. C., Stănescu, S. G., & State, V. (2022). Digitization of accounting: The premise of the paradigm shift of role of the professional accountant. *Applied Sciences*, 12(7), 3359.
- Dursun, G. D., Ektik, D., & Tutcu, B. (2019). Mesleğin dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 263-271.
- Güneş Satar, E. (2023). *Muhasebe sürecinin dijitalleşmesinde etkili olan faktörler: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Eş, A., & Atasoy, A. (2022). Dijitalleşmenin muhasebe meslek mensuplarına etkisi: Ankara ili örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 15(2), 247-249.
- Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation? *Technological Forecasting and Social Change*, 114(1), 254-280.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for windows step by step: A Simple Guide and Reference*. Pearson.
- Gonçalves, M. J. A., Da Silva, A. C. F., & Ferreira, C. G. (2022). The future of accounting: How will digital transformation impact the sector? *Informatics*, 9(1), 19.
- İbiş, C. (2002). Bilgi Çağında muhasebecilik mesleğinin geleceği ve yeni muhasebeci kimliği. *XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi*.
- Öztürk, M. S., & Çarıkçı, O. (2019). Elektronik muhasebe uygulamaları kapsamında geleceğin muhasebecileri üzerine bir araştırma. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 1007-1026.
- Rasgen, M., & Gönen, S. (2019). Endüstri 4.0 ve muhasebenin dijital dönüşümü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2888-2917.
- Richins, G., Stapleton, A., Stratopoulos, T. C., & Wong, C. (2017). Big data analytics: Opportunity or threat for the accounting profession? *Journal of Information Systems*, 31(3), 63-79.

Şıtak, B., & Yardımcıoğlu, M. (2021). Covid-19 salgın hastalığı sürecinde muhasebe mesleğine dijitalleşme açısından bir bakış: Adana ili örneği. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 5(1), 1-15.

Tekbaş, İ., Kurnaz, E., & Azaltun, M. (2018). Dijital muhasebe okuryazarlığı: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. *5th International Congress on Accounting and Finance Research (ICAFR'18)*.

Tekelioğlu, Z. (2022). *Muhasebe Meslek mensuplarının dijitalleşme algısı: Konya ili örneği* (Yüksek lisans tezi). Karamanođlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.

Üzmez, S. S., & Büyükbeşe, T. (2021). Dijitalleşme sürecinde bilgi yönetiminin işletmelerin teknoloji uyumuna etkileri. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 16(2), 117-127.

Yankın, F. B. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde çalışma yaşamı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 7(2), 1-38.

Yücel, G., & Adiloğlu, B. (2019). Dijitalleşme-yapay zekâ ve muhasebe beklentiler. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2019(17), 47-60.